

Dr. Bánky Tamás¹: „Építési minőség. Az építési termékek vizsgálata, ellenőrzése, tanúsítása és megfelelőség-igazolása”²

Nehéz egy erősortrendet felállítani, egy fontossági rendező elvet bemutatni, hogy hazánknak az Európai Unióhoz való csatlakozását követően, mely területeken, mire kell koncentrálnunk, milyen feladatokat kell elvégeznünk a siker érdekében, a családások elkerülése céljából.

Az **építési szakterület** fontosságát, életünkben játszott szerepét nem kell különösen indokolni. Mindenki által elismerten, e szakterületen egy szókapcsolat kitüntetett figyelmet igényel: ez az **építési minőség**. Javulását vártuk és várjuk az uniós kapcsolatrendszerrel állampolgárok, vállalatok és az egész ország egyaránt. Ha ebben lesz előrelépés, a normális helyzethez vezető fejlődés, akkor elmondhatjuk: megérte.

Az építési minőség egyik legjelentősebb szegmense a **termékforgalmazás**, melynek tiszta, üzletileg is átlátható, konszolidált volta teremtheti meg alapját az igényelt célok elérésének.

Belépve az Unióba érdemes elemezni: mit jelent a **szabad piac**?

A szabad piac – nagyszerű közösségi gondolat– mindenképpen jelenti a **szabad kereskedelmet**, de nem jelenti a **szabad alkalmazást**, a korlátozás nélküli **szabad használatot**.

A **nemzeti sajátosságok** nemcsak koordinálják, de helyes mederben is tartják a határkorlátok nélküli kereskedelmi folyamatokat. Ezért érdemes a saját ügyeinkkel is alaposan foglalkozni, mert megkerülhetetlen tény, hogy mindent meg kell tennünk az áruk akadálymentes áramlásáért, de ne legyünk naivak, a közös Európában minden ország erősen protekcionista.

Csatlakozásunk után pedig – bármily furcsa ezt kijelenteni -, a gazdaságban a korábbinál is erőteljesebben mindent átszól a verseny, minden az üzletről, a pénzről szól. És ebben nekünk nem szabad vesztesnek lennünk!

Száz szónak is egy a vége: **felkészültnek kell lennünk!**

Tudnunk kell azt is, hogy az építési szabályok jogharmonizációja esetén is, a létesítési követelmények – még hosszú ideig - nemzeti kompetenciában maradnak! Ezért a helyzet pontos ismeretére van szükség, ezért

- a **tájékoztatás és a felvilágosítás** alapvető fontosságú;
- a **jogszabályok egységes értelmezése és értéke** rendkívüli jelentőségű.

Ezen a téren – különösen ebben a kezdeti időszakban - nem lehet eleget munkálkodni. Az építési piac valamennyi szereplőjének, a tervezőknek, a kivitelezőknek, a beruházóknak, az aktív üzletpolitikát folytatni kívánó gyártóknak és nem utolsósorban a termékforgalmazóknak pontos ismeretekkel kell rendelkezniük.

¹ tudományos igazgató; Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Kht. (ÉMI Kht.)

² a Magyar Szabványügyi Testület és az ÉMI által szervezett „Építőipar – Építőanyagipar. Közbeszerzés – szabványosítás – tanúsítás.” témakörű konferencián, 2004. május 20-án elhangzott előadás szerkesztett változata

Szűkítve a kört a **termékforgalmazásra** előzetesen célszerű posztulátumként rögzíteni: az esélyegyenlőség és a piaci verseny tisztaságának záloga a korrekt, **világos jogszabályi háttér**.

Csak ez garantálhatja:

- a fogyasztó, a vevő elégedettségének elnyerése érdekében a forgalmazói megbízhatóság és a piaci kultúra minőségi javulását.

E mellett juthat felszínre és válhat domináns elemmé

- a kereslet-kínálat piaci szabályozó szerepén belül az „ár és a minőség” egymástól el nem választható egysége; továbbá
- a jogi környezet harmonizációjával együtt járó stabilizálódás eredményeképpen, a termékek műszaki színvonalának emelkedése.

Az építési szakterület már közel 10 esztendeje törvénybe iktatta a legfontosabb európai irányelveket. Az építési törvényt, majd az országos építés szabályzatot kiváltó kormányrendeletet, az OTÉK-ot (az „Országos Településrendezési és Építési Követelmények”-et) követve, nagy előrelépést jelentett, az elmúlt évben hatályba léptetett 3/2003. (I. 25.) számú BM-GKM-KvVM együttes miniszteri rendelet.

Ez a jogszabály az építési célú termékek forgalmazásával és felhasználásával foglalkozik, mégpedig eurokonform módon. Fő szabályként említhető, hogy építési célra anyagot, szerkezetet, berendezést forgalomba hozni vagy beépíteni csak megfelelőség-igazolással lehet. (Megjegyzést érdemel, hogy a forgalmazás alatt az építési folyamat teljes spektrumát kell érteni, a tervezéstől a kivitelezésig.)

De mi is az a **megfelelőség-igazolás**?

A megfelelőség-igazolásnak, illetve dokumentálásának részletesen szabályozott rendje van. Az eljárás alapjául ún. **műszaki specifikációk** szolgálnak. Azaz, egy építési terméket már betervezni is csak akkor szabad, ha arra egy jóváhagyó szerv által kibocsátott műszaki specifikáció van.

Ezek:

- a nemzeti szabványok, ezen belül a honosított, harmonizált európai szabványok (az MSZ EN-ek);
- az európai műszaki engedélyek (az ETA-k); és
- a hazai építőipari műszaki engedélyek (az ÉME-k).

A **megfelelőség-igazolásnak** különböző **módozatai** vannak. A honosított, harmonizált szabványokban, illetve a műszaki engedélyekben minden esetben található olyan önálló előírás, amely az adott termékre vonatkozó megfelelőség-igazolási módozatot is meghatározza.

A módozatok kiválasztásánál az a rendező elv érvényesül, hogy egy adott termék milyen jellegű, és milyen szerepet játszik egy adott építménybe beépítve, annak biztonsága, stabilitása, használata, az élet- és környezetvédelem, vagy a tűzbiztonság szempontjából.

A megfelelőség-igazolás **tanúsítvánnyal** vagy **szállítói megfelelőségi nyilatkozattal** történik. E dokumentumok egyikével lehet csak egy terméknek a piacra jutnia, és legálisan a piacon maradnia.

A **megfelelőségi tanúsítvány** dokumentum kibocsátására ún. **kijelölt szervezetek** vannak felhatalmazva. Ezek, megfelelően felkészült, folyamatosan felügyelt, jobbra akkreditált vizsgáló háttérrel rendelkező szervezetek, melyek értelemszerűen függetlenek a gyártótól, és pártatlanok a termék minősítésének vonatkozásában.

A másik dokumentumféleség a **szállítói megfelelőségi nyilatkozat**.

Ezt maga a szállító – amely lehet a gyártó vagy a forgalmazó - készíti, és csatolja a termékeihez. Minél nagyobb szükség van a biztonság, a minőség garantálására, annál nagyobb szerepe van a folyamatban a független, „külső” tanúsító-ellenőrző-vizsgáló szervezetnek.

Hasonló logika szerint a kisebb jelentőségű szereppel rendelkező termékek esetében pedig, egyre nő a gyártó szerepe, bővül feladatköre a megfelelőség-igazolási folyamatban.

A **tanúsítás** folyamata - általános esetben egyébként – viszonylag egyszerű:

Megfelelőségi tanúsítvány esetében alapfeltétel, hogy a gyártónak rendelkeznie kell gyártásellenőrzési rendszerrel, és egy terv szerint, folyamatosan vizsgálnia kell a termékét.

A kijelölt tanúsító szervezet megbízására pedig:

- az adott termék megfelelőség-igazolásának alapjául szolgáló műszaki specifikációk előírásai szerint, vizsgálatok történnek. Ezeket akkreditált vizsgálólaboratóriumok végezhetik; ezt követően
- a vizsgálatok eredményeit szakemberek értékelik, illetve az üzem és az előbb említett gyártásellenőrzés folyamatos felügyelete mellett javaslatot tesznek a tanúsítvány kiadására.

A **szállítói megfelelőségi nyilatkozat** készítésének három módozata van, melyek során - az előbb említett elvek szerint - a gyártó és a kijelölt vizsgáló, illetve tanúsító szervezet által elvégzett feladatok aránya a termék biztonság-igényessége (kockázati szintje) szerint változik.

Az *egyik* lehetőség az, amikor:

- a gyártó feladata: a termék első típusvizsgálata és a gyártásellenőrzés a saját rendszere szerint;
- a kijelölt szervezet pedig vizsgálja, esetenként felügyeli, értékeli és jóváhagyja a gyártásellenőrzés rendszerét.

Másik lehetőség az, amikor:

- a gyártó maga végzi a gyártásellenőrzést; azonban
- a termék első típusvizsgálatát egy kijelölt vizsgálólaboratóriummal kell elvégeztetnie. Erről aztán a laboratórium jegyzőkönyvet, illetve bizonyítványt ad ki, amely megalapozza a szállítói megfelelőségi nyilatkozat elkészítését.

További, *speciális* lehetőség az, amikor:

- gyártó saját maga végzi a gyártásellenőrzést, és ha felkészült rá
- az első típusvizsgálatot is. (Megjegyzés: ezt elvégeztetheti megfelelően felkészült külső vizsgálólaboratóriummal is.)

E témakörhöz szorosan kapcsolódik a termékek útlevelének aposztrofált, sokak által ismert **CE megfelelőségi jelölés**. Mit kell erről tudni?

Ha a megfelelőség igazolása honosított harmonizált szabvány vagy európai műszaki engedély alapján történt, és a termék megfelel valamennyi rá vonatkozó jogszabályban előírt alapvető követelménynek, akkor elhelyezhető rajta, esetenként a csomagolásán a CE jelölés. E jelöléssel „**jogszerűen**” ellátott import termékek korlátozás nélkül hozhatók hazai forgalomba.

De vissza kell utalni az előbb említettekre: hogy hol és milyen feltételek között lehet ezeket a termékeket alkalmazni, ahhoz nagyon jól kell ismerni a hazai létesítési követelményeket!

Rá kell mutatni továbbá, a „jogszerű” jelző fontosságára is. A CE-jelölés formai szabályai jól definiáltak, de a felhelyezés kritériumai között található az is, hogy a jelöléssel együtt számos egyéb információt is közölni kell.

Egyrészt, amelyek alapvetően igazolják, hogy a termék megfelel az építési termékdirektívának, továbbá a felhasználás szempontjából biztos eligazítást nyújt a tervező és a kivitelező számára. Sok esetben, ez az információtömeg egy un. kíséző irat csatolását is igényeli. És ez - import termék esetében -, egy hivatalos fordítási igazolással ellátott magyar nyelvű dokumentum kell legyen.

Több mint 4 évtizedes tevékenysége és a jövőbeni tervei ismeretében szükséges bemutatni az építési termékek forgalmazásában fontos szereppel rendelkező szakmai szervezet, az **Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Kht.**, az ÉMI felkészültségét, jövőbeni szerepét és felelősségi körét.

Nincs túlzás abban, hogy ma az ÉMI a hazai építési szakterületen, a legszélesebb tevékenységi repertoárral, szakmai jogosítványokkal rendelkező vizsgáló-tanúsító és kutató intézmény. Ezért is természetes, hogy a mindennapi feladatai végzése közben, erősen készült az uniós mindennapokra, az európai arénában való helytállásra. Ilyen irányú célkitűzései megvalósításához, stratégiájánál a menedzsment a „Selye módszer” követését választotta. A stressz-kutásokban elért eredményeivel világhírré szert tett, magyar származású Selye professzor, aki Nobel-díjra is méltó lett volna, Ő nyilatkozta egy interjúban, hogy az intézete olyképpen tudja a tudományt és az emberiséget szolgálni, ha a takarítónőtől az intézetvezető professzorig felkészülten, egyaránt magas színvonalon végzi a munkáját.

Az ÉMI-ben természetesen - adottságaikat és tehetségüket felmérve – csak egy reális magasságba emelték a léceket. Figyelve és analizálva az európai társintézetek működési rendjét, radikálisan átalakították, korszerűsítették az ÉMI szervezeti felépítését. Ügyeltek arra, hogy a vezérigazgatótól a laboránsokig mindenki aktívan vehessen részt saját területén és tudásának teljes kiaknázásával a szakmai munkában.

A Társaság organigramja világosan mutatja, hogy a termékgorgalmazás szolgálatában végzendő feladatokhoz - elsőként - tiszta kompetenciahatárok meghatározására került sor: egyrészt a legfelsőbb szintű vezetés koordináló tevékenysége hatékony működtetésének biztosításához, másrészt az egymással csak mellérendelt viszonyban működtethető egységek szimbiózisához.

A minőségügy kiemelt szerepének igazolására a Társaság hosszú évek óta, a MSZT által, az *MSZ EN ISO 9001:2001* szerint akkreditált minőségirányítási rendszer keretében éli, folytatja tevékenységét.

A nemzeti építőipari műszaki engedélyek, az ÉME-k kibocsátását 1997. óta miniszteri felhatalmazással, egy igazgatói közvetlen irányítással rendelkező, un. **engedélyezési iroda** végzi.

Az ÉMI szervezetén belül önálló **terméktanúsítási iroda** működik, közvetlenül a vezérigazgató felügyelete alá rendelve. Tevékenysége a vonatkozó európai jogszabály, az *MSZ EN 45011* szerint akkreditált, és a Gazdasági Minisztérium által „kijelölt” szervezetként végzi terméktanúsító tevékenységét.

Kezdetől fogva az ÉMI erős adottságának számított a termékminőség megállapítására és ellenőrzésére szolgáló vizsgálati tevékenység művelése. A tudományos osztályokon és a vidéki minőségellenőrző állomásokon működő kilenc szakági és hat területi laboratóriumból álló, egy virtuális **központi vizsgálólaboratóriumot** alkotó hálózata szintén az érvényben lévő európai

jogszabály, az *MSZ EN ISO /IEC 17025:2001* előírásai szerint akkreditált a szükséges vizsgálatok elvégzésére. Ez szakmai szempontból annyit jelent, hogy a laboratóriumi hálózat vizsgálati felkészültsége az építési termékek teljes körét átfogja. A Pécsen, Győrött, Veszprémben, Szegeden, Miskolcon és Debrecenben működő laboratóriumaink által pedig a tevékenység országos lefedettséget, illetve elérhetőséget biztosít.

Ennek az évnak a fejleménye, hogy a minisztérium az ÉMI-t mint „vizsgáló” és mint „tanúsító” szervezetet felterjesztette brüsszeli notifikálásra, illetve javasolta nevesíteni, mint „engedélyező szervezet”-et. Nos, az ÉMI-t az Unióban notifikálták, 2004. május 1-jei hatállyal, bejelentett vizsgáló és tanúsító szervezetként tevékenykedhet. **Regisztrációs száma: 1415.**

Ez a státusz megalapozza annak a lehetőségét, hogy az ÉMI jogosult nemcsak a hazai építőipari műszaki engedélyek, az ÉME-k, hanem az európai műszaki engedélyek, az ETA-k készítésére is.

Ezzel a világ persze nem állt meg. Ez év elején az ÉMI-ben önálló egységként létrehoztak - a vezérigazgató irányítása alá tartozóan – egy **ellenőrzési és minősítő irodát**. A Társaság kidolgozta az **ellenőrző tevékenységgel** kapcsolatos minőségügyi rendszerét, melynek az európai szabványok (az *MSZ EN 45004:1995* és az *MSZ EN 45012:2000*) szerinti, NAT általi akkreditálása - reményeik szerint - még ebben az évben befejeződik.

Egy gondolati átkötéssel, ennek az irodának a közel jövőbeni másik funkciója, a **minősítő tevékenység**.

Az építés színvonalával, az építésminőség jobbításával foglalkozó nemzetközi szervezetekben egyre inkább körvonalazódik egy új intézmény, a „**minősített kivitelező**” intézményének a rendszerbe léptetése. Ennek vezérszava: „**jót, jól**”. Lényege pedig, hogy egy, a szükséges engedélyekkel, nevezetesen ÉME-vel, vagy ETA-val, azaz technikai referenciákkal rendelkező építési termék felhasználására, beépítésére csak arra felkészült és feljogosított kivitelezői szervezet vagy szervezetek által kerülhet sor.

A felkészítést a termékgazda által szolgáltatott tréning jelentené, melynek tényszerűségét és eredményességét egy, a terméket ismerő, független, pártatlan szervezet minősítené és igazolná. Ily módon a termékgazda és a kivitelező között nem ad hoc, hanem szakmailag megalapozott és kölcsönösen előnyös kapcsolat teremthető. A független szervezet általi **minősítés**, pedig nemcsak bizalmat ébreszthet a színvonalas kivitelezést igénylő beruházók körében, de egyúttal garanciát jelenthet a termékgazda részére is abban a tekintetben, hogy a termék adottságai, műszaki jellemzői éppen a „jó kivitelezés” által manifesztálódnak. Ennek az intézménynek a mielőbbi meghonosítása eredményeképpen, korszakos előrelépésre lehetne számítani a hazai kivitelezés színvonalának emelkedésében.

Az uniós felkészülés során az ÉMI ambicionálta a **kutató-fejlesztő tevékenységet** is. Ehhez igazította a vizsgálótevékenységében is alapvetően fontos berendezés- és műszerpark fejlesztését. A K+F munka pénzigényes vállalkozás. A Társaság műszaki és gazdasági szakemberei körültekintő tervezéssel készítették elő, és végezték a műszerek beszerzésének ütemezését. Prioritása volt a szakmai megalapozottságnak, amellyel biztosítani kívánták felkészültségüket az új európai normák szerint vizsgálatok elvégzéséhez. Minden alkalmat megragadtak arra, hogy a pénzügyi háttérrel külső forrásokból, az elérhető nemzetközi, illetve hazai pályázati támogatások útján teremtsék meg. A sikeresség ebben az ügyben sem olcsó. Az elmúlt 5 évben mintegy 200 M Ft-nyi műszertámogatást nyert el az

ÉMI, de ezek a pályázatok önrész vállalását is előírják. Ily módon a saját befektetéseik megközelítették a 100 M Ft-ot. És a versenyben maradáshoz az idén is több mint 70 M Ft-ot kell önerőből áldozniuk.

Pénzt az Uniótól csak pályázatok útján lehet kapni, s ez a kutatások területére is igaz. Az ÉMI kutatói megpróbálták, sok extra munkával megtanulták a pályázási technikát, melyhez igénybe vették a nemzetközi szervezetekben kiépített kapcsolataikat. Bár még nem volt Magyarország az EU tagja, de az európai 5-ös keretprogramban 5 nyertes projektben vettek, illetve vesznek részt. És jól kezdtek, egy újonnan létrehozott K+F egységük aktivizálásával, a most beindult 6-os keretprogramban is.

Felelősséggel állítható, hogy ez nem úri passzió, hanem rendkívül nehéz próbatétel, és alapvetően szolgálja azt, hogy ÉMI-t, az ÉMI vizsgálati dokumentumait, engedélyeit elismerjék, és megbecsüléssel fogadják szerte Európában. A munkájuk színvonalasabbá tétele, az új piacokra való betörés előkészítése érdekében pedig évi 10 M Ft-ot meghaladó ráfordítással saját belső kutatótevékenységet is folytatnak.

Az ÉMI felelősséggel van a termékgorgalmazással kapcsolatos hatósági szervezetek munkájának támogatása iránt is.

Az egész szakma, de elsősorban a lakosság érdeke a hatékonyan működő **piacfelügyelet**. A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség – hatósági jogosítványai révén - segíteni tudja a termék-forgalmazási piac szereplőit a jogkövető magatartásban. Az ÉMI-vel karöltve pedig, annak vizsgálóbázisára és nyilvános adatbankjára támaszkodva eredményesen tudja ellenőrizni a termékek tanúsítványainak vagy a szállítói megfelelőségi nyilatkozatoknak a meglétét, valamint az ezek alapját képező műszaki specifikációkra való hivatkozás megalapozottságát, vagy akár a CE-jelölés jogszerűségét.

Bár nemcsak az ellenőrzések szigorításával és fokozásával lehet előbbre jutni a minőségi kérdésekben, azonban nagyon is szükség lenne, az építési helyszíneken beépítésre váró, illetve beépített építőanyagok és szerkezetek megfelelőségének ellenőrzését végző, jól működő **építésfelügyeleti szervezetre** is. A meglévő, országos viszonylatban is csak néhány szakemberből álló szervezet, az ÉMI rendelkezésre álló, vizsgáló és szakértői adottságaira támaszkodva mindenképpen eredményesebben tudna eleget tenni hivatásának. Vélhetően, e szervezet működőképessé tétele az egyik közel jövőbeni, nem halasztható feladata az építésügyet irányító főhatóságnak.

Epilógus:

Korábban, szerettük volna az Európai Unióhoz való tartozást, a közelmúltban már akartuk. Mára ezt már elértük, de most élnünk kell a lehetőséggel.

Tanulnunk kell, de ne várjunk csodát Európától! Eszünket és tehetségünket kamatoztassuk. Ehhez azonban – hangsúlyozni szeretném - **felkészültnek kell lennünk**. És akkor élhetünk a legnagyobb magyar jó tanácsával:

„A magyarnak, hogy valami legyen Európában, egyedül magyarnak kell lennie”

(gróf Széchenyi István)